

Boerenwormkruid (*Tanacetum vulgare*)

Oriëntatie op geur

Onder de leden van de Compositiefamilie (Asteraceae) zijn er met bloemen die zich op een opvallende manier aan insecten vertonen. Zo zijn er bijvoorbeeld met extra grote bloemen langs de rand van het bloemhoofdje waardoor dit beter in het oog valt. Bij de bloemhoofdjes van het Boerenwormkruid niets van dat moois. De bloemen zijn erg klein en ze staan dicht op elkaar in vlakke hoofdjes, net kleine knooppjes. Voor de optische oriëntatie van insecten moeten ze het hebben van 'samen sterk' en ze staan dan ook groepsgewijs dicht op elkaar. Maar de plant heeft nog een ander hulpmiddel voor insecten in petto om zich daarop te oriënteren. Dat is de geur. Zowel het groen aan de plant als ook de bloemen verspreiden door de aanwezigheid van etherische oliën in sterke mate geurstoffen. Voor honingbijen en andere insecten is die sterke geur een prima hulpmiddel om zich op de bloemen te kunnen oriënteren.

Overblijvend

Boerenwormkruid is van oorsprong een inheemse plant van Europa en Azië. Als cultuurvolger heeft de plant zich ingeburgerd in een groot deel van de gematigde streken van het noordelijk halfrond, in Zuid-Amerika en in Australië. In ons land komt zij algemeen voor en maakt deel uit van de begroeiing van wegbermen, dijken, braakliggende terreinen en van ruigten. We vinden haar ook op matig beschaduwde plaatsen van het bos en van struweelbegroeiingen. De plant is overblijvend en kan afhankelijk van de groeiplaats 60-120 cm hoog worden.

In nazomer en herfst

Boerenwormkruid heeft een stevige taaie rechtopstaande bloeistengel die alleen ter plaatse van de bloeiwijze vertakt is. Langs de stengel zitten veervormige bladeren waarvan de bladslippen een gezaagde rand hebben. Door de bladvorm vertoont de plant enige gelijkenis met varens. In Duitsland heet zij dan ook Reinfarn, bermvaren. Onze naam boerenwormkruid heeft de plant te danken aan het gebruik als middel om spoelwormen en maden kwijt te raken. Dat huismiddel moest in verband met aanwezige giftige stoffen wel in uiterst kleine

hoeveelheden worden gebruikt.

Boerenwormkruid is een bloeiplant van de nazomer en de herfst, een periode waarin de meeste bijenplanten de bloei al achter de rug hebben en de honingbijen dus sterk op zijn retour is. De bloemen verschijnen in juli en de bloei kan doorgaan tot laat in oktober. De bloemhoofdjes, geel van kleur, staan in platte trossen. De vorm van een bloemhoofdje bij de Compositiefamilie wordt in hoge mate bepaald door de vorm van de bodem van het hoofdje. Bij het boerenwormkruid is de bodem hol, waardoor de bloemen in het midden in een kuiltje staan.

Voedselgewas voor veel insecten

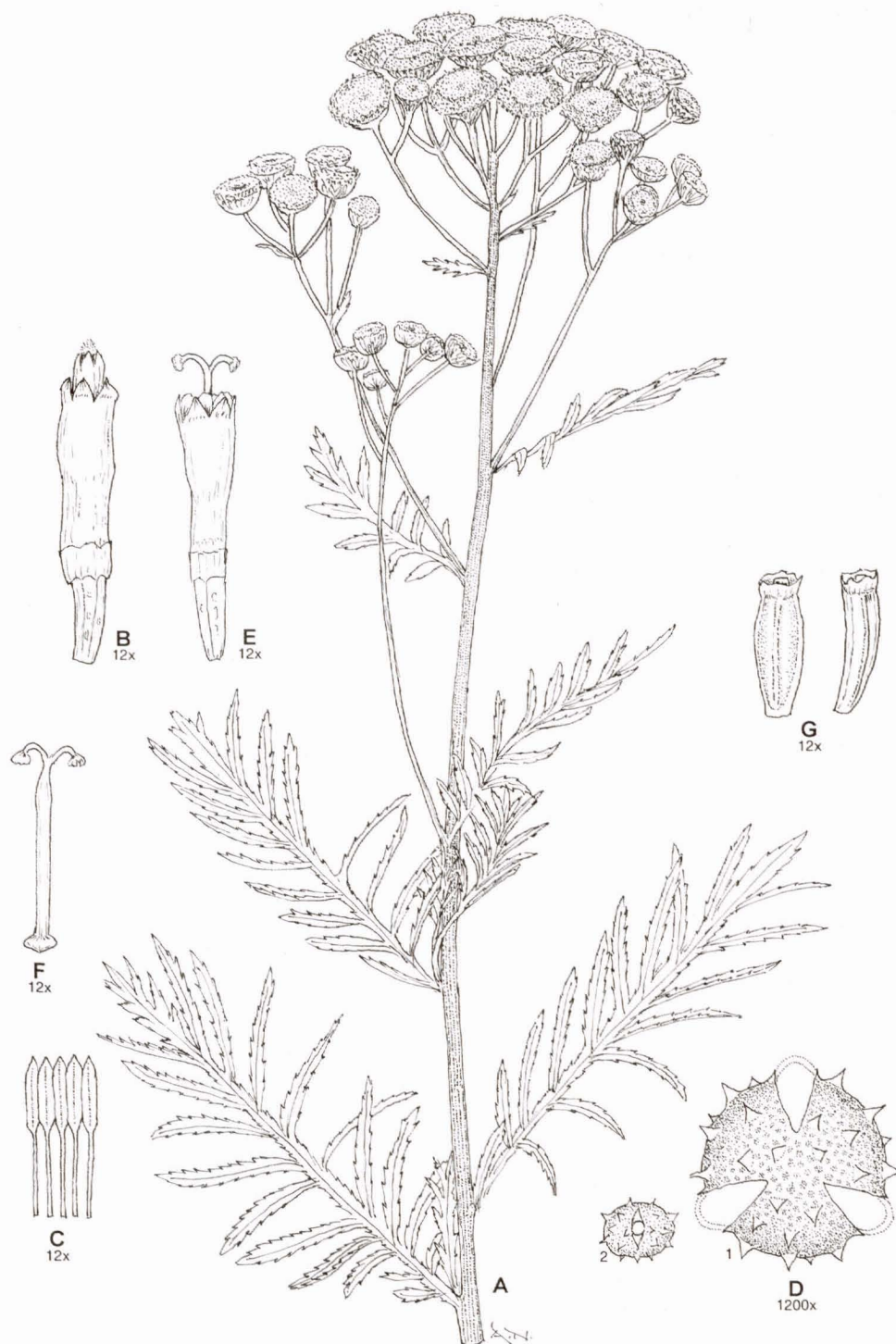
Honingbijen bezoeken de bloemen van het boerenwormkruid om daarop nectar en stuifmeel te verzamelen. Als ze volop in bloei staan, steken de bloemen maar net boven het oppervlak van het hoofdje uit. Om met het stuifmeel in aanraking te kunnen komen, moeten de bijen flink door de poten zakken. De stuifmeelverzamelaars doen dat dan ook. De stuifmeelklompjes zijn oranje. Een aantal insecten hebben voor hun voedselvoorziening een sterke band met de plant. Van sommige vlindersoorten zijn de rupsen hierop aangewezen. Ook zijn er wilde bijen die gespecialiseerd zijn op het verzamelen van het stuifmeel. In ons land zijn dat een aantal zijdebijen (*Colletes*).

Verfplant

Uit de plant zijn kleurstoffen te maken. De wortels vermengd met chemische stoffen leveren een groene verfstof. Van de bladeren is een groengele en van de bloemen een gouden tot oranje verfstof te maken.

Vermeerdering

Boerenwormkruid kan in een begroeiing grote pollen vormen doordat de plant zich in sterke mate vegetatief uit een netwerk van wortelstokken vermeerdert. Er wordt ook zaad gevormd. De nootjes, waarin zich één zaad bevindt, hebben geen harige pappus voor de verspreiding, zoals we vaak bij andere leden van de familie aantreffen. De pappus bestaat hier uit een korte bochtige rand en heeft dus geen functie voor de zaadverspreiding.

Boerenwormkruid (*Tanacetum vulgare*)

A deel van in bloei staande plant; **B** bloem in mannelijk stadium; **C** opengeslagen meeldraden; **D** stuifmeelkorrel (tricolporaat): 1 polair, 2 equatoriaal; **E** bloem in vrouwelijk stadium; **F** stijl met stempels; **G** nootje.